

آیا شفاعت خواستن از غیر خداوند شرك است ؟

سؤال کننده : سيد احمدرضا نصيحت كن

- 1 . توسل به چه معنا است ؟
- 2 . آیا شفاعت خواستن از غیر خداوند شرك است ؟
لطفا با مدارك برايهم بفرستيد به ویژه قرآن وعقلي
به اميد طلوع خورشيد خدا نگهدار .

پاسخ :

جواب سؤال اول :

توسل ، يعني واسطه قرار دادن ، انبياء ، امامان و صالحان به پيشگاه خداوند چنانچه خداوند، در قرآن كريم مي فرمايد :

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ .

المائدة / ۳۵ .

اي كساني كه ايمان آورده ايد ، از خدا بترسيد و براي تقرب به او وسيله اي بجوييد .

اين آيه به تمامي مؤمنين دستور مي دهد كه به هر وسيله اي كه سبب تقرب به خداوند مي شود تمسك بجويند ؛ بنابراین تقرب به

خداوند بدون وسيله و واسطه امكان ندارد حضرت زهرا سلام الله عليه مي فرمايد :

وأحمد الله الذي بعظمته ونوره يبتغي من في السموات والأرض إليه الوسيلة ونحن **وسيلته** في خلقه .

تمام آن چه در آسمان و زمين هستند ، براي تقرب به خداوند به دنبال وسيله هستند و ما وسيله و واسطه خداوند در ميان خلقش هستيم .

شرح نهج البلاغة ، ج 16 ، ص 211 و السقيفة وفدك ، ص 101 و بلاغات النساء ، بغدادي ، ص 14 .

و از عايشه در باره خوارج نقل شده است كه پيامبر فرمود :

هم شرّ الخلق والخليقة ، يقتلهم خير الخلق والخليقة ، وأقربهم عند الله **وسيلة** .

شرح نهج البلاغة ، ج 2 ، ص 267 از مسند احمد ؛ اما اين روايت را داستان امانت دار اهل سنت حذف کرده اند . و المناقب ، ابن المغازلي ، ص 56 ، ح 79 .

خوارج ، بدترين خلائق هستند ، آن ها را بهترين فرد از ميان خلائق كه نزديك ترين وسيله به خداوند هستند ، خواهد كشت .

مراد حضرت علي عليه السلام است .

و از ابي هريره در باره قصه حضرت آدم نقل شده است :

يا آدم هؤلاء صفوتي... فإذا كان لك لي حاجة فبهؤلاء توسل، فقال النبي: نحن سفينة النجاة من تعلق بها نجا ومن حاد عنها هلك، فمن كان

له إلي الله حاجة فليسألنا أهل البيت .

فرائد السمطين ، ج 1 ، ص 36 ح 1 و المناقب للخوارزمي ، ص 318 ، ح 320 .

اي آدم ! اين ها (اهل بيت) برگزیدگان من هستند ... هر وقت حاجتي داشتهي اينها را واسطه قرار بده . پيامبر اسلام (صلي الله عليه وآله وسلم) فرمودند : ما كشتي نجات هستيم ، هر كس سوار اين كشتي شد ، نجات خواهد يافت و هر كس سر پيچي كند ، هلاك مي شود ، هر كسي حاجتي به سوي خداوند دارد ، بايد ما اهل بيت را واسطه قرار دهد .

و سیوطی نقل می کند که حضرت آدم به درگاه خداوند چنین استغاثه می کرد :

اللهمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَمِلْتَ سُوءًا، وَظَلَمْتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ، فَهَوْلَاءِ الْكَلِمَاتِ الَّتِي تَلْقَى آدَمَ .

الدر المنثور ، ج 1 ، ص 60.

بار خدایا ! از تو درخواست می کنم به حق محمد و آل محمد که تو پاک و منزهی و غیر از تو خدایی نیست ، من کاری بدی کردم و به خود ظلم نمودم ؛ پس مرا ببخش که تو بخشنده و مهربان هستی

و همچنین آیات بسیاری در قرآن کریم وجود دارد که توسل به غیر خداوند را مشروع می داند ؛ از جمله :

يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ . يوسف / ۹۷ .

گفتند: «ای پدر ! برای گناهان ما آمرزش خواه که ما خطاکار بودیم»

در این آیه خداوند داستان برادران حضرت یوسف علیه السلام را یادآوری می کند که آن ها بعد از پیشیمانی از کردارشان به پیش حضرت یعقوب علیه السلام آمدند و از او که پیامبر خدا بود درخواست کردند که از خداوند برای آن ها طلب بخشش کند . حضرت یعقوب هم نگفت که چرا خودتان مستقیماً سراغ خداوند نمی روید و به من متوسل شده اید ؛ بلکه به آن ها وعده داد که از خداوند برای آن ها طلب بخشش خواهد کرد :

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ . يوسف / ۹۸ .

گفت : « به زودی از پروردگارم برای شما آمرزش می خواهم ، که او همانا آمرزنده مهربان است » .

همچنین خداوند در آیه 64 سوره نساء می فرماید :

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا .

و اگر آنان وقتی به خود ستم کرده بودند ، پیش تو می آمدند و از خدا آمرزش می خواستند و پیامبر [نیز] برای آنان طلب آمرزش می کرد ، قطعاً خدا را توبه پذیر مهربان می یافتند .

این آیه نشان می دهد که باید برای طلب بخشش از خداوند واسطه و وسیله آبروداری را پیدا کرد تا خداوند به خاطر او حاجات انسان را برآورده سازد .

جواب سؤال دوم :

شفاعت ، واسطه شدن ، انبیاء ، امامان و صالحان ببن خدا و خلق در قیامت برای بخشیده شدن گناهیانی است که از مؤمنان سر زده است . شفاعت در قیامت ، با شرائط و خصوصاتی که در باره آن ذکر شده است ، از ضروریات تمامی مذاهب اسلامی و مورد اجماع تمامی علمای مسلمان است که آیات بسیاری در قرآن کریم آن را تأیید می کند ؛ از جمله :

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى . الضحی / ۵ .

و بزودی پروردگارت تو را عطای خواهد داد ، تا خرسند گردی .

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا . الإسراء / ۷۹ .

و پاسی از شب را زنده بدار ، تا برای تو [به منزله] نافله ای باشد ، امید که پروردگارت تو را به مقامی ستوده برساند .

تمامی مفسران شیعه و سنی بر این مطلب اتفاق دارند که مراد از «مقام محمود» همان مقام شفاعت است که خداوند آن را به پیامبرش وعده داده است .

فخر رازی از علما و مفسرین بزرگ اهل سنت در این باره می گوید :

أَجْمَعَتِ الْأُمَّةَ عَلَيَّ أَنْ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَفَاعَةٌ فِي الْآخِرَةِ وَحَمَلُ عَلِيٍّ ذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا)

وقوله تعالي (ولسوف يعطيك ربك فترضي) .

تفسير الرازي ، ج 3 ، ص 55 .

تمامي امت اسلامي بر اين مطلب اجماع دارند که پیامبر اسلام صلي الله عليه وآله وسلم در قيامت حق شفاعت دارد و اين دو آيه « امید که پروردگارت تو را به مقامي ستوده برساند » و « بزودي پروردگارت تو را عطا خواهد داد ، تا خرسند گردی » را به همين معنا حمل کرده اند .

مرحوم شيخ مفيد رضوان الله تعالي عليه در اين باره مي فرمايد :

اتفقت الإمامية علي أن رسول الله (صلي الله عليه وآله وسلم) يشفع يوم القيامة لجماعة من مرتكبي الكبائر من أمته ، وأن أمير المؤمنين (عليه السلام) يشفع في أصحاب الذنوب من شيعته ، وأن أئمة آل محمد (عليهم السلام) كذلك ، وينجي الله بشفاعتهم كثيرا من الخاطئين .

أوائل المقالات في المذاهب والمختارات ، ص 29 تحقيق مهدي محقق .

اماميه بر اين مطلب اتفاق دارند که رسول گرامي اسلام صلي الله عليه وآله وسلم در روز قيامت گروهی از کسانی را که گناهان کبيره انجام داده اند ، شفاعت مي کند . و نیز بر اين مطلب اتفاق دارند که امير المؤمنين و بقيه ائمه گناهکاران را شفاعت مي کنند و با شفاعت آن ها خداوند بسياري از گناهکاران را نجات مي دهد .

و مرحوم علامه مجلسي رحمت الله عليه نیز در اين باره مي فرمايد :

أما الشفاعة فاعلم أنه لا خلاف فيها بين المسلمين بأنها من ضروريات الدين وذلك بأن الرسول يشفع لأمته يوم القيامة ، بل للأمم الأخرى

....

بحار الأنوار ، ج 8 ، ص 29 - 63 .

تمامي مسلمين بر اين مطلب اتفاق دارند که شفاعت از ضروريات دين است . و شفاعت ، يعني اين که پیامبر اسلام صلي الله عليه وآله نه تنها امت خود را ؛ بلکه امت هاي ديگر را نیز شفاعت خواهد کرد .

و نووي از شارحين صحيح مسلم به نقل از قاضي عياض بن موسي مي نويسد :

قال القاضي عياض رحمه الله مذهب أهل السنة جواز الشفاعة عقلا ووجوبها سمعا بصريح قوله تعالي (يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا) وقوله (وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى) وأمثالهما وبخبر الصادق صلي الله عليه وسلم وقد جاءت الآثار التي بلغت مجموعها التواتر بصحة الشفاعة في الآخرة لمذنبى المؤمنين وأجمع السلف والخلف ومن بعدهم من أهل السنة عليها .

شرح مسلم - النووي - ج 3 - ص 35 .

قاضي عياض مي گوید : " مذهب اهل سنت بر اين است که شفاعت عقلا جايز و شرعا واجب است ؛ به دليل اين که خداوند به صراحت در آيه قرآن فرموده است : " در آن روز ، شفاعت [به کسی] سود نبخشد ، مگر کسی را که [خداي] رحمان اجازه دهد و سخنش او را پسند آيد " و نیز گفته خداوند که فرموده : " و جز براي کسی که [خدا] رضایت دهد ، شفاعت نمی کنند " و امثال اين آيات . و همچنين به خاطر روايات پیامبر راستگو صلي الله عليه وآله وسلم مبني بر صحت شفاعت در آخرت براي گناهکاراني از مؤمنين که مجموع اين روايات به حد تواتر مي رسد . تمامي علماي اهل سنت ؛ از گذشته تا کنون بر صحت شفاعت اجماع دارند .

و تاج الإسلام أبو بكر الكلابادي (ت 380 هـ) در اين باره مي گوید :

إن العلماء قد أجمعوا علي أن الإقرار بجملة ما ذكر الله سبحانه وجاءت به الروايات عن النبي (صلي الله عليه وآله) في الشفاعة واجب ، لقوله تعالي : (وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى) ولقوله : (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا) وقوله : (وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى) . وقال النبي (صلي الله عليه وآله) : " شفاعتي لأهل الكبائر من أمتي " .

علما بر اين مطلب اجماع دارند که اقرار به تمامي آن چه که خدا و رسول او (صلي الله عليه وآله وسلم) در باره شفاعت گفته اند ،

واجب است . به دلیل فرموده خداوند : " و بزودي پروردگارت تو را عطاى خواهد داد ، تا خرسند گردى » و فرموده خداوند : " اميد كه پروردگارت تو را به مقامى ستوده برساند " و نيز فرموده خداوند : " و جز براى كسى كه [خدا] رضايست دهد ، شفاعت نمى كنند " و همچنين سخن پيامبر (صلى الله عليه و آله وسلم) كه فرمود : " من گناهكارانى از اتمم را شفاعت مى كنم " .
لتعرف لمذهب أهل التصوف ، ص 54 _ 55 ، تحقيق د . عبد الحليم محمود ، شيخ الأزهر الأسبق .

و حتى ابن تيميه نيز شفاعت در قيامت را قبول دارد و در اين باره مي گويد :
للنبي (صلى الله عليه وآله) في يوم القيامة ثلاث شفاعات... وأما الشفاعة الثالثة فيشفع في مناستحق النار وهذه الشفاعة له (صلى الله عليه وآله) ولسائر النبيين والصدّيقين وغيرهم في من استحق النار أنلا يدخلها ويشفع في من دخلها .
براي پيامبر (صلى الله عليه وآله وسلم) در روز قيامت سه شفاعت است ... شفاعت سوم براي كساني است كه مستحق آتش هستند . شفاعت آن حضرت ، ساير انبياء ، صدّيقين و ديگران به اين است كه كسي كه سزاوار آتش است ، وارد آن نشود ، و نيز در مورد كسي كه داخل آتش شده شفاعت مي كند .

مجموعة الرسائل الكبرى ، ج 1 ، ص 403 _ 404 .

و محمد بن عبد الوهاب نيز در اين باره مي گويد :

وثبتت الشفاعة لنبينا محمد(صلى الله عليه وآله)يوم القيامة ولسائر الأنبياء والملائكة والأولياء والأطفالحسبما ورد ، ونسألها من ال مالك لها والأذن فيها بأن نقول : اللهم شفّع نبينا محمدا فينا يوم القيامة أو اللهم شفّعينا عبادك الصالحين ، أو ملائكتك ، أو نحو ذلك مما يطلب من الله لا منهم... إن الشفاعة حق في الآخرة ، ووجعلي كل مسلم الإيمان بشفاعته ...
الهدية السنية ، الرسالة الثانية ، ص 42 .

شفاعت براي پيامبر اسلام (صلى الله عليه وآله وسلم) در روز قيامت و نيز براي ساير انبياء ، ملائكة ، اولياء و اطفال بنا بر آن چه كه وارد شده است ، قطعي است . و ما درخواست مي كنيم از مالك و اجازه دهنده شفاعت به اين صورت كه مي گوييم :
و ما از خداوندي كه صاحب شفاعت مي باشد و اجازه شفاعت به دست اوست در خواست مي كنيم :
" بار خدايا ! پيامبر ما را در روز قيامت شفيع ما قرار بده " . يا اين كه مي گوييم : " بار خدايا ! صالحان و ملائكه خود را شفيع ما قرار بده " و مانند اين سخنان كه از خداوند طلب مي كنيم نه از غير خدا . شفاعت در آخرت حق و واجب است بر هر مسلماني كه به آن ايمان داشته باشد ...

اين نمونه هاي كوچكي بود از نظرات علماي شيعه و سني در اين باره كه به جهت اختصار به همين تعداد بسنده مي شود .
اما آن چه كه از بين تمامي فرقه هاي اسلامي ، تنها وهابي ها آن را قبول ندارند و به شدت با آن به مخالفت برخاسته و قائل به آن را مشرك مي دانند ، شفاعت در دنيا ؛ يعني همان توسل است ؛ كه ما اين مطلب را در پاسخ به سؤال اول بررسي و صحت آن را از ديدگاه قرآن ثابت كرديم .

موفق باشيد

گروه پاسخ به شبهات

مؤسسه تحقيقاتي حضرت ولي عصر (عج)